

Historik finntorpet "Lars Johans" Jordbärsfallet

Denna gård låg på nordöstra sidan av Kaposberget med utsikt över Rösjön. Hit kom nybyggaren **Nils Ersson Capo** f 1779 i Lövkullen, Säfsnäs. Han hade redan omkring år 1800 flyttat till byn Flaten, där han arbetade som dräng åt Mats Matsson, f 1758, och var även bosatt i Flatberget vid brodern Erik Ersson Kaupainen, f 1769, vid tidpunkten för giftermålet.

I bouppteckningen, 13 maj 1835 efter Nils Ersson Capo, finns antecknat hustru samt 7 barn som efterlevande. Till förmyndare för de yngsta barnen utsågs Jan Ersson f 1797 från Flatberget, son till Nils bror, Erik Ersson Kaupainen.

Utdrag ur Nås Tingslag Häradsrätt 1835-1839 bouppteckning efter Nils Ersson.

Hus: En Rökstuga med ugn af Gråsten, 2ne små fönster och en vidbyggd kammare oinredd och en liten förstufva.

En gb Kokstufva.

En Bod öster på Gården.

Ett Fähus med mellantak.

En Lada gentemot Fähuset.

En gb Rökstuga med ugn af Gråsten.

En gb Källarbod med Källare under.

Ett gb Fähus alldeles förlorat.

Tillhörig kvarndel 1/8 del i Öfvra Rödsjöqvarnen.

Kreatur: Ko Löfva – Ko Docka – 1 Tjur på 2ndra året – 2 unga Kalfvar – 6 Getter o. 5 Killingar 3 mindre Getter – 1 Bock 3 års – 1 Bock – 5 större Får – 1 mindre Får – 5 mindre Får.

Röjselslogar: Wallhällsfallet – Slogfallet – Saramossröjslen.

Inköp 1830, av Stor Olof Olsson i Flatfåbodarna, en slog i Mörtmossarna,

Noterade byggnader, kreatur, fiskeredskap och övrigt ger oss en uppfattning om hur livet levdes på Jordbärsfallet, under 1800 talets första hälft. I mångfalden av inventarier och brukssaker finner vi "ett parti skomakare redskap af åtskillige slag", så någon på gården hade färdighet som skomakare. Även i sonen Jan Nilssons bouppteckning 1865 finner vi skomakarredskap och hans son Lars blev skomakare. Alltså tre generationer skomakare. En trolig förklaring till namnet Skommarberget, ett namn som nämnts om Jordbärsfallet.

Jakt och fiske var en stor del av deras möjlighet att skaffa mat till uppehållet. Bland annat finns notering om "1 Haggelbössa med Lobösslås", och Rösjön nedanför gården bjöd på fina fiskevatten för de 8 fiskenäten som finns i bouppteckningen.

Från Stora Jordbärsfallet gick en stig/körväg till den nämnda "Öfvra Rödsjöqvarnen" som var anlagd i Röälven som rinner ur Rösjöns södra del till Svartälven. Finnhemmanet Rösjön låg öster om denna älv och finnhemmanet Rönningen längre norrut, på östra sidan om sjön.

I Jordbärsfallet hade man inte häst att tillgå till de tyngsta arbetena och när man ser de enorma stenmurar och odlingsrösen som i stort sett omgärdar den centralt belägna åkern, så inser man vilket arbete som krävts för att bygga dessa utan hästkrafter.

Men i bouppteckningen finns tjur noterad och på 1800 talet var det vanligt att använda tjurar eller oxar som dragdjur i skötseln av odlingsmarkerna.

Om man tidigare haft tillgång till häst via hjälpsamma grannar kan vi inte säga, men på 1920-talet brukade Alfred Holmstrand från Alderberget vid Kölaråsen hjälpa till då det krävdes hästkrafter.

Nils Ersson Capo f 1779 blev 1806 gift med **Maja Andersdotter** f 1785 Kvarnberget, Säfsnäs, med ursprung i släkten Ronkainen. Nils dog 1835 och hans hustru Maja 1859, båda i Jordbärsfallet.

Barn:	Anna-Cajsa	f 1807	Flatberget, dog 1810 vid 3 års ålder
	Anders	f 1810	Kornfallet
	Johan /Jan	f 1812	Kornfallet
	Nils	f 1815	Jordbärsfallet
	Maja- Lisa	f 1818	Jordbärsfallet, piga i Flaten 1847 före giftermålet
	Anna	f 1820	Jordbärsfallet, till Säfsnäs 1850
	Erik	f 1825	Jordbärsfallet
	Lars	f 1827	Jordbärsfallet

Sonen **Anders Nilsson** f 1810 blev gift 1832 med **Maja Matsdotter** f 1813 i Låsen, Säfsnäs. De fick inga barn. Båda dog i Jordbärsfallet, Anders 1839 i ”koppor” och Maja 1841 i ”vattсот”.

Sonen **Jan Nilsson** f 1812 blev gift 1836 och bosatt vid gården ”Grängs Petters” på Jordbärsfallet..

Sonen **Nils Nilsson** f 1815 blev gift 1842 med **Lisa Larsdotter** f 1820 i Hästkullen. De fick 9 barn, varav 4 dog före 5 års ålder.

Barn:	Anna Stina	f 1842 d 1871	Clara	f 1857 d 1874
	Lars Petter	f 1845 d 1850	Lars Petter	f 1859 d 1859
	Johan Eric	f 1848 d 1850	Erik Johan	f 1860
	Johanna	f 1851	Lars Ludvig	f 1863 d 1863
	Sara Lisa	f 1854		

Under några år även bosatta vid gården ”Grängs Petters”.

Nils dog 1884 och hans hustru Lisa 1903, båda på Jordbärsfallet.

Dottern **Maja-Lisa Nilsson** f 1818 blev gift 1847 med **Carl Johan Hellsing** f 1825 i Rösjön, Säfsnäs. De bosatte sig på Jordbärsfallet och fick där 3 barn och efter flytten till Rönningen föddes ytterligare 2 barn.

Barn:	Maja Lisa	f 1849	Lovisa	f 1859
	Carl	f 1851	Per Gustaf	f 1862
	Johan	f 1855		

År 1858 flyttade de till Rönningen/Röjningen, på sydöstra sidan av Rösjön, Säfsnäs, som blev bebyggt i början av 1800 talet.

Dottern **Anna Nilsson** f 1820 flyttade 1850 till Kornfallet i Säfsnäs, där hon blev gift med **Jan Eric Ersson** f 1823 i Rämnen. De fick sonen Johan f 1852, sonen Per Reinholdt f 1853 som dog 1854 samt dottern Anna Matilda f 1856. Familjen flyttade till Thyfors 1873.

Sonen **Erik Nilsson** f 1825 flyttade 1840 till Säfsnäs. 1848 blev han gift med **Karin Andersdotter** f 1829 i Sveden, Nås. De fick 10 barn. Efter giftermålet bosatte sig familjen i Heden, Nås. Erik dog 1895.

Ur soldatregistret: soldat **Erik Nilsson Söderman** f 1825. Antagen 1845, avskedad 1874. Dalregementet, Rote Heden. Vesterdals kompani, Nås socken. Torp nr DR-05-0018.

Sonen **Lars Nilsson** f 1827 blev gift 1852 och bosatt vid gården ”Fnuttas/Janzéns” på Jordbärsfallet.

Paulus Henricsson f 1843 kom 1868 med hustru **Eva Andersdotter** och 4 barn till "Lars Johans" i Jordbärsfallet, från Rämmen i Värmland. Hustru Eva avled 1875 i barnsängsfeber, endast fem dagar efter sonen Lars Johans födelse. Änkemannen Paulus gifte sig 1876 med **Johanna Nilsdotter** f 1851 (dotter till Nils Nilsson f 1815).

	<u>1:a giftet med Eva Andersdotter</u>	<u>2:a giftet med Johanna Nilsdotter</u>
Barn:	Christopher f 1868	Erik Johan f 1876 Tvilling
	Henrik August f 1871	Hilda Johanna f 1876 Tvilling
	Eva Matilda f 1872	Paulus f 1877
	Lars Johan f 1875	Johan Isak f 1879 d 1881
		Naemi f 1881

År 1881 emigrerade hela familjen på 10 personer, till Boston, Massachusetts i N. Amerika och gården övergick då i Fredriksbergs Bruks ägo.

Drängen Magnus Jansson f 1846 kom från Näsrämnen 1868. Han emigrerade till N. Amerika 25 april 1871 och samma datum även pigan Matilda Tångring f 1852. Hennes bror, drängen Erik Johan Tångring f 1855, avreste 1873. Matilda hade kommit till Jordbärsfallet 1869 och hennes bror 1871. Alla tre var födda i Lonhöjden i Näsrämnen och emigrerade från Jordbärsfallet.

Caris Stefanus Larsson f 1854 i Närsen kom 1873 och arbetade som dräng hos Paulus Henricsson. 1875 fick han och **Lisa Cajsa Dansare** f 1849 från granngården "Grängs Petters", sonen Ivan Erik.

Caris Stefanus flyttade till Kölaråsen 1874 där han arbetade som dräng. Först 1878 gifte han sig med Lisa Cajsa och de bosatte sig i Fagerberget. Där föddes barnen Carl Edvard 1878 (d 1880) Ida Josefina 1881 och Axel Leonard 1882. Efter flytten från Fagerberget föddes sedan barnen August 1885, Eugenia 1887, Knut Felix 1889, Anna Amalia 1892 och Johan Rikard 1894. Familjen flyttade till St.Tuna 1884, var även bosatt i Grangärde och i Grängesberg där Stefanus arbetade som gruvarbetare. Lisa Cajsa dog 1910 och Caris Stefanus 1929.

Foto ur Ivan Hööks samlingar.

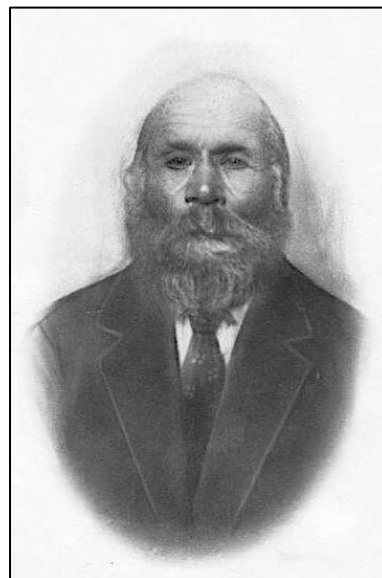
Ivan Höök vid resterna av Lars Johans bostadshus, 1979.

Namnet "Lars Johans" härrör från:

Lars Johan Larsson f 1848,
son till "Bengts Anna" från Bengtsåsen på
Södra Jordbärsfallet.

Lars Johan var bosatt på olika platser i Säfsnäs mellan åren
1866 – 1881, då han återkom till Jordbärsfallet. Han skrivs som
landbonde åt Fredriksbergs Bruk, efter Paulus Henricsson som
emigrerat till N.Amerika med familjen.

Lars Johan Larsson.
Foto genom Roland Axelsson.

Lars Johan Larsson f 1848 blev 1883 gift med **Klara
Henriksdotter** f 1853 i Kullerberget, Säfsnäs.
Klara hade en son Per Gustaf f 1875 före
äktenskapet, som dog 1900.

Barn:	Karl	f 1884	d 1918
	Anna	f 1886	d 1947
	Lars August	f 1887	d 1955
	Eva	f 1889	till Näveråsen 1940, d 1964
	Johan	f 1892	flyttar 1940, d 1951
	Hanna	f 1894	gift 1919, d 1948
	Albert	f 1896	d 1898

"Bengts August" Lars August f 1887.
Foto genom Bror Hermansson.

Lars Johan Larssons hustru Klara Henriksdotter dog 1906 och änklungen Lars Johan bodde kvar
på gården till sin död 1923. Sonen Lars August och dottern Anna var de sista som bodde i
stugan. Anna dog 1947 och Lars August flyttade till Långmarken där han avled 1955.

I bouppteckningen efter Lars Johan kan vi utläsa att gården hyste:

3 Kor – 1 Kviga – 1 Tjur – 2 Kalvar – 4 Får med lamm och 9 Höns.

Gården var en arrendegård men Lars Johan ägde 1/512 dels mantal i Litt Aa i Bengtsåsen,
värderat till 400:-.

Sonen **Lars August Larsson** f 1887, "Bengts August", fick en son med sin syssling Jenny Maria Jansson f 1894 i Kullerberget, även kallad "Lill-Jenny" på grund av sin dvärgväxt. Sonen Lars Erik Jansson blev född 1917 i Falun, skriven i Kullerberget.

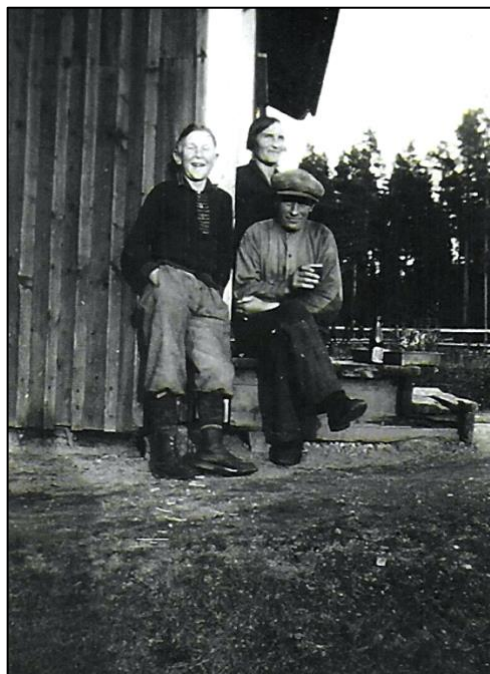
Vad hände sedan med Jenny och hennes son Lars-Erik ?

1921 flyttade de från Kullerberget till Lejen, Säfsnäs, där de bodde fram till 1924 då de kom till Strömsdal. Lars Erik arbetade som dräng innan han 1933 flyttade till Karlskoga. Jenny stod under 7 år som understödstagare i Strömsdal, men 1941 flyttade hon till sonen i Äsphöjden/Kedjeåsen, Karlskoga. Här fanns då Erik Axel Andersson Hellsing f 1882 i Skog, Gävleborgs län, som var frånskild 1931. Han kom 1932 till Karlskoga från Floda, W-län. Enligt utsago var denne man sambo med Jenny på Äsphöjden/Skogalund. Erik Axel Andersson Hellsing gick bort 1959.

1948 avled Jennys son, kommunalarbetare Lars Erik Jansson, i tuberkulos, på Garphyttans sanatorium. Han begravdes på Östra Kyrkogården, Karlskoga. Modern Jenny arbetade som husföreståndarinna på flera adresser i Karlskoga innan hon gick i pension 1967. Hon var på 1970-talet mantalsskriven på vårdhemmet Torpdalshemmet i Karlskoga. Kanske var hon inneboende där fram till sin bortgång. Jenny gick bort 1981 vid 87 års ålder och vilar i samma grav som sonen Lars-Erik.

Jenny Maria Jansson med sonen Lars-Erik. Foto genom Säfsnäs Hembygdsförening.

Jenny och Lars Erik, här tillsammans med Erik Axel Andersson Hellsing som ses sittande på trappen i Kedjeåsen, Karlskoga.

Foto genom Bror Hermansson.

Sveriges minste man Adolf Jansson från Dalarna.

Jennys bror Adolf Jansson (Sköld) i parad-uniform, född 1889. Adolf, "Den skönsjungande dvärgen", turnerade som varitartist och kuplettsångare i hela Skandinavien.

Foto genom Göran Samuelsson.

Dottern **Anna** f 1886 fick sonen Evert 1905, som avled redan efter 13 dagar. Hon fick sedan sonen Hilmer Reinhold 1914 i Vakern. Han var tekniskt begåvad och byggde ett elverk uppströms bäcken, från Älgåstjärn till Närsen. Anläggningen omfattade även såg, kvarn och pärtspänt.

Dottern **Hanna** f 1894 blev gift 1919 med Alfred Holmstrand f 1890 i Orrmossen. De bosatte sig i Alderberget där Alfred noteras som landbonde på gård nr.1. 1920 föddes dottern Viola Viktoria och 1941 flyttade hon till Säfsnäs och föräldrarna flyttade sex år senare till Hörkens Kapellförsamling, 1947. Alfred som hade häst hjälpte nu till i jordbruksarbetet då behov fanns. En välkommen hjälp då de tidigare endast haft tjur/oxe att tillgå.

Dottern **Eva** f 1889 fick två döttrar, båda födda i Jordbärsfallet. Inez Olivia f 1914 som blev gift 1939 med Johan Felix Johansson f 1894 i Fagerberget. De blev bosatta i Älgåsen. Malin Ingegerd Ottilia f 1919, gift 1942 med Tage Eskil Axelsson f 1916 i Rösjön. De blev bosatta i Lövhagen.

Från vänster: Eva f 1889 och dottern Inez samt Annie Johansson i Näveråsen.

Foto genom Roland Axelsson.

Inventeringsgruppen från Finnmarkens Miljö & Kulturarv, tar en fikapaus vid den vackra utsikten över Rösjön och Halvvägsudden.

Stolpboden från 1790 har tidigare stått vid Jordbärsfallet, troligast på Lars Johans gård. År 1952 flyttades den till Kroktorps Hembygdsgård.

Några bilder på kartlagda lämningar vid "Lars Johans"

Lämning efter bostadshuset.

Den inrasade jordkällaren.

Kallkällan, stensatt av tuktade stenar, mellan Lars Johans och Grängs Petters.

Tjärdalen i sluttningen mot Grängs Petters.

Då Jordbärsfallet övergavs lämnades mycket av gårdarnas bohag kvar.

Separatör.